

บทที่ 3 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา

1. ความเป็นมา²²

อำเภอคลองหลวง เดิมเป็นตำบลชื่อ “ตำบลบางหวาย” แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าขึ้นกับอำเภอใด จังหวัดใด ในปี พ.ศ. 2445 จึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอ ชื่อว่า อำเภอบางหวาย ขึ้นกับจังหวัดธัญบุรี ในระยะนั้นทางราชการได้สัมปทานบริษัทชุตคลองและผู้นำทำการชุตคลองส่งน้ำขึ้นในท้องที่อำเภอเพื่อชุตเชื่อมคลองรังสิตทางทิศใต้ กับคลองระพีพัฒน์ทางทิศเหนือ โดยเริ่มชุตคลองที่หนึ่ง (ชุตคลองที่สอง, ที่สามเรื่อยไปในระยะช่วงคลองห่างกันประมาณ 60 เส้น)

ในปี 2448 การชุตคลองที่สองแล้วเสร็จ ได้มีการย้ายตัวอำเภอ ซึ่งสร้างเป็นโรงชั่วคราว ไปสร้างใหม่เป็นอาคารถาวร ริมคลองสองฝั่งตะวันออกแล้วเปลี่ยนชื่ออำเภอเสียใหม่ว่า อำเภอคลองหลวง เพื่อให้เหมาะสมกับอำเภอที่ตั้งอยู่ริมคลองที่หลวง

ในปี 2475 ได้มีประกาศยุบจังหวัดธัญบุรี เป็นเพียงอำเภอขึ้นกับจังหวัดปทุมธานี อำเภอคลองหลวง จึงไปขึ้นกับจังหวัดปทุมธานีตั้งแต่นั้นมา ในปี 2486 ได้มีประกาศให้เปลี่ยนชื่อตำบล ในท้องที่อำเภอคลองหลวงเสียใหม่ทั้งหมด โดยใช้ชื่อคลองที่ชุตผ่านท้องที่ตั้งแต่คลองหนึ่ง - คลองเจ็ด เป็นชื่อตำบล และมีการจำแนกหมู่บ้านตาม ลำคลองโดยเริ่มหมู่ที่ 1 ตั้งแต่ด้านคลองรังสิต เรียงลำดับไป ทางเหนือ จนถึงคลองระพีพัฒน์ ห่างกันหมู่บ้านละ 1 กิโลเมตร

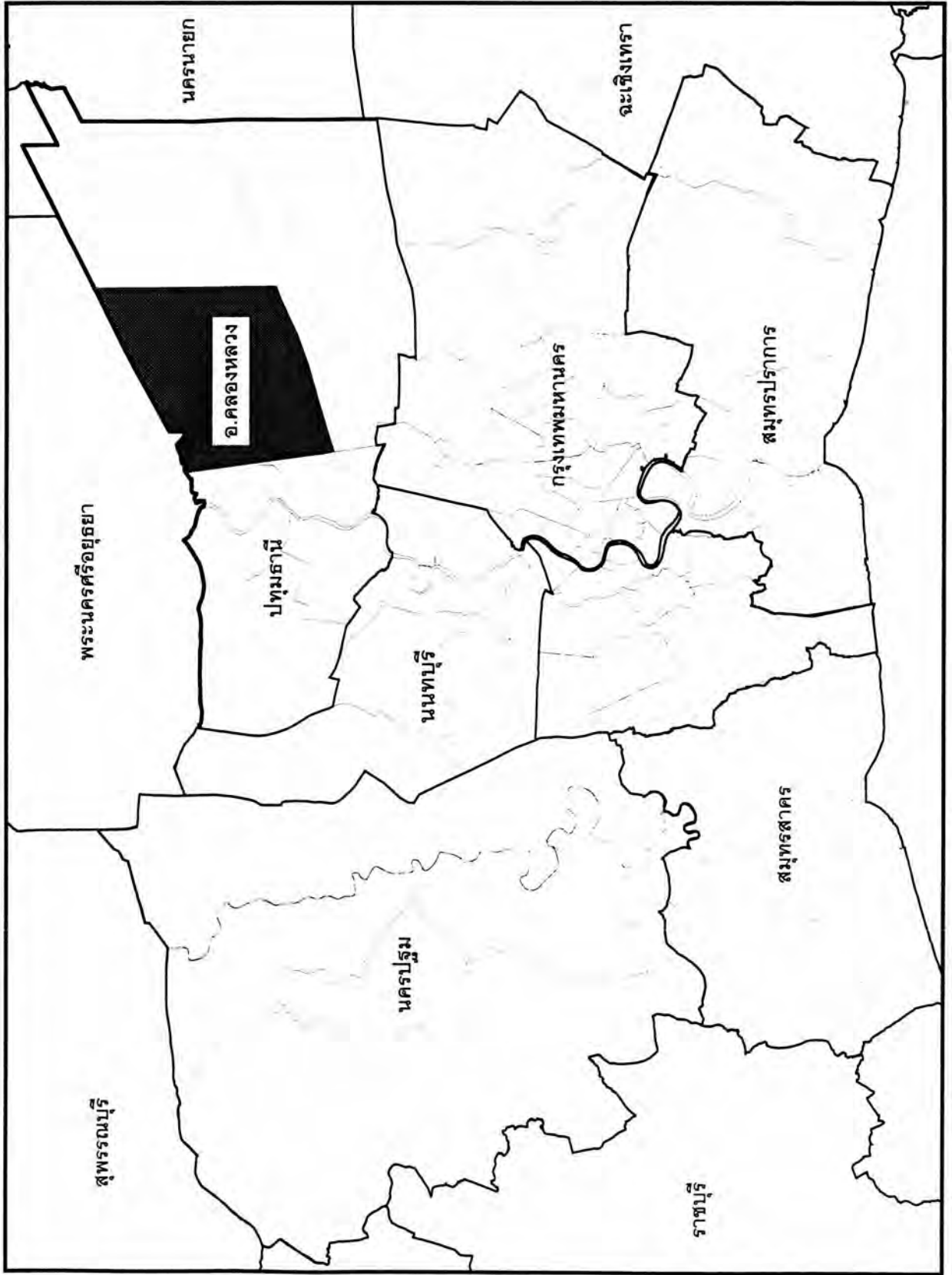
2. สภาพที่ตั้ง

อำเภอคลองหลวง เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครทางทิศเหนือ มีพื้นที่ทั้งหมด 298.5 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

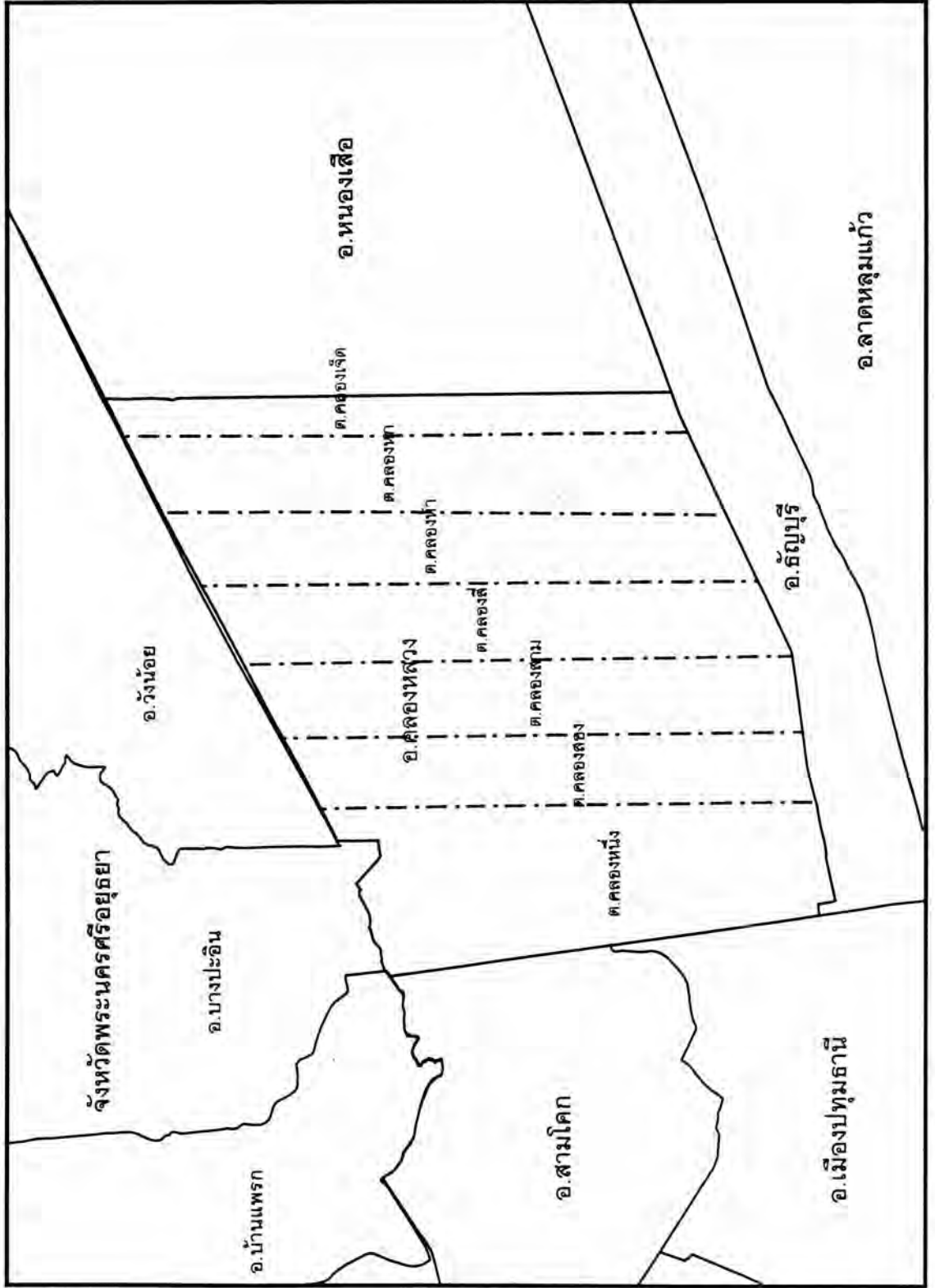
---

²² สำนักผังเมือง. รายงานวิจัยสุขภาพิบาลคลองหลวง อ.คลองหลวง และสุขภาพิบาลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. 2526. หน้า 57-58

แผนที่ 3.1 แสดงที่ตั้งสัมพันธของอำเภอคลองหลวง และภาคปริมณฑล

แผนที่ 3.2 แสดงที่ตั้งและเขตการปกครองของอำเภอคลองหลวง

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศ กระทรวงมหาดไทย

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	“	อำเภอธัญบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอหนองเสือ และ อำเภอธัญบุรี
ทิศตะวันตก	“	อำเภอสามโคก, อำเภอเมืองปทุมธานี และ อำเภอบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

3. ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอลองหลวง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง 2.30 เมตร ตั้งอยู่ในเขตชลประทานรังสิตเหนือ จึงเหมาะกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว, ทำสวนผลไม้ เพราะมีระบบการกระจายน้ำของชลประทาน กระจายอยู่เต็มพื้นที่

4. ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศมีลักษณะร้อนชื้น แบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล คล้ายจังหวัดในแถบภาคกลางแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน	ตั้งแต่เดือน	กุมภาพันธ์	-	เมษายน
ฤดูฝน	ตั้งแต่เดือน	พฤษภาคม	-	กันยายน
ฤดูหนาว	ตั้งแต่เดือน	ตุลาคม	-	มกราคม

5. การปกครอง

อำเภอลองหลวงแบ่งการปกครองออกเป็น 7 ตำบล ได้แก่

1. ตำบลคลองหนึ่ง	2. ตำบลคลองสอง
3. ตำบลคลองสาม	4. ตำบลคลองสี่
5. ตำบลคลองห้า	6. ตำบลคลองหก
7. ตำบลคลองเจ็ด	

และมีสุขาภิบาล 1 แห่งคือ สุขาภิบาลคลองหลวง มีจำนวนหมู่บ้าน 108 หมู่บ้าน

6. ประชากร

ตารางที่ แสดงจำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร และอัตราการย้ายถิ่นของ ประชากรจำแนกตามตำบล ของอ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี พ.ศ.2540

ตำบล	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่นของ ประชากร (ตร.กม.)	อัตราการย้ายถิ่นของประชากร	
			การย้ายเข้า	การย้ายออก
ต.คลอง 1	29,922	100	39	52
ต.คลอง 2	5,637	19	14	16
ต.คลอง 3	8,480	28	8	8
ต.คลอง 4	9,263	31	22	4
ต.คลอง 5	7,401	25	6	8
ต.คลอง 6	8,372	28	5	7
ต.คลอง 7	4,420	15	6	4
รวม	73,495	246	100	100

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

อำเภอคลองหลวงมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 73,495 คน มีความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 246 คนต่อตารางกิโลเมตร บริเวณที่มีจำนวนประชากรสูงสุด คือตำบลคลอง 1 มีจำนวนประชากร 29,922 คน มีความหนาแน่นของประชากร 100 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ บริเวณตำบลคลอง 4 มีจำนวนประชากร 9,263 คน และมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 31 คน ต่อตารางกิโลเมตร อัตราการย้ายถิ่นของประชากร พบว่าในตำบลคลอง 1 มีอัตราการย้ายถิ่นของประชากรสูงสุด โดยมีอัตราการย้ายถิ่นเข้า ร้อยละ 39 อัตราการย้ายถิ่นออก ร้อยละ 16 ซึ่งมีอัตราการย้ายถิ่นของประชากรออก มากกว่าการย้ายถิ่นเข้า โดยมีสัดส่วนต่างกัน ร้อยละ 13 พื้นที่ที่มีอัตราการย้ายถิ่นของประชากรรองลงมาคือตำบลคลอง 2 ซึ่งมีอัตราการย้ายถิ่นของประชากรออก มากกว่าการย้ายถิ่นเข้า เช่นเดียวกับตำบลคลอง 1

7. การเกษตรกรรม

ตารางที่   จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม และจำนวนครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดปทุมธานี พ.ศ.2539

ที่	อำเภอ	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	จำนวนครัวเรือน เกษตรกร
1.	เมืองปทุมธานี	28,430	2,390
2.	สามโคก	34,797	3,087
3.	ลาดหลุมแก้ว	91,005	3,540
4.	ธัญบุรี	20,535	800
5.	ลำลูกกา	114,145	3,815
6.	คลองหลวง	100,301	5,729
7.	หนองเสือ	193,668	7,371
	รวม	582,881	26,732

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดปทุมธานี

อำเภอคลองหลวงมีพื้นที่เกษตรกรรม 111,301 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 17.2 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งจังหวัด รองจากอำเภอหนองเสือ และอำเภอลำลูกกา จำนวนครัวเรือนทางด้านเกษตรกร พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 5,729 ครัวเรือน คิดเป็น ร้อยละ 21.43 รองจากอำเภอหนองเสือ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนของเกษตรกรมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ของอำเภอคลองหลวงในปัจจุบันมีสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเสียส่วนใหญ่

8. ด้านอุตสาหกรรม

ตารางที่ แสดงจำนวนโรงงาน - เงินทุน - คนงาน แยกเป็นอำเภอ ยอดรวมสะสม ปี พ.ศ.
2539

อำเภอ	จำนวน โรงงาน	เงินทุน	จำนวนแรงงาน			แรงม้า
			ชาย	หญิง	รวม	
เมืองปทุมธานี	367	24,563,812,842	18,035	17,217	35,252	708,048.99
คลองหลวง	428	34,781,403,985	24,467	58,752	85,919	11,066,688.00
ธัญบุรี	261	9,092,529,010	8,122	8,887	17,009	206,141.00
หนองเสือ	17	235,340,000	266	146	412	7,709.75
ลาดหลุมแก้ว	135	5,393,424,659	3,935	3,871	7,806	119,827.12
ลำลูกกา	246	5,786,792,425	5,736	11,197	16,933	93,579.18
สามโคก	77	1,043,779,667	1,272	398	1,670	19,508.87
รวม	1,531	80,897,082,588	61,533	100,468	162,001	2,221,502.91

ที่มา : ข้อมูลสถิติจังหวัดปทุมธานี ปี พ.ศ.2539

จากตารางที่ พบว่า อำเภอคลองหลวงมีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมมากที่สุดในจังหวัดปทุมธานี คิดเป็น ร้อยละ 43.0 ของการลงทุนด้านอุตสาหกรรมทั้งจังหวัด และเป็นอำเภอที่มีจำนวนโรงงานงานสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 28.0 และจำนวนแรงงานในโรงงานสูงเป็นอันดับ 1 เช่นเดียวกัน คือมีจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 85,919 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 ของแรงงานทั้งจังหวัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำเภอคลองหลวงเป็นอำเภอที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตอุตสาหกรรมแหล่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดปทุมธานี

เส้นทางคมนาคม

เส้นทางคมนาคมของ อำเภอคลองหลวง ประกอบด้วย

1 ทางรถยนต์ ประกอบด้วย

- ทางหลวงแผ่นดิน 1 สาย ได้แก่ ถนนหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ผ่าน อำเภอคลองหลวงบริเวณ ตำบลคลอง 1 ในแนวเหนือ - ใต้ ซึ่งเริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร ไปยัง จังหวัดทางภาคเหนือและภาคอีสาน

- ทางหลวงจังหวัด 1 สาย ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3214 แยก จากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 คลองหลวง-สถานีวิทยุคลองหลวง รวมความยาว 11.224 กิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างถนนวงแหวนฝั่งตะวันออก จากทางแยก ต่างระดับอำเภอวังน้อยผ่านอำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา ตัดถนนรามอินทรา และเขตมีนบุรี ซึ่งจะแล้วเสร็จในปลายปี พ.ศ.2541

2 เส้นทางคมนาคมทางรถไฟ

นอกจากทางถนนที่ได้กล่าวไปแล้วยังมีเส้นทางคมนาคมทางรถไฟผ่านใน แนวยาวเหนือ-ใต้ชุมชนอีกด้วย ซึ่งเป็นเส้นทางจากกรุงเทพมหานคร ระยะประมาณ 30 กิโลเมตร ตามทางรถไฟสายเหนือ

3 การคมนาคมทางน้ำ

ชุมชนประชาธิปไตยและคลองหลวงมีสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มจึงมี การคมนาคมขนส่งทางน้ำอยู่มาก มีคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ผ่านกลางชุมชนประชาธิปไตย มีคลอง หนึ่งคลองสอง คลองสาม ผ่านในแนวเหนือ-ใต้ ของพื้นที่ และยังมีคลองเปรมประชากร ซึ่งติดต่อ กับตัวจังหวัดปทุมธานี โดยผ่านประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลบ้านไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี และติดต่อกับจังหวัดนครนายก ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรีได้โดย

ผ่านไปทางที่ทำการอำเภอธัญบุรี ปัจจุบันบึงใช้ขนส่งสินค้าทางการเกษตรอยู่บ้างแต่แนวโน้มจะลดลงเรื่อย ๆ

ส่วนการคมนาคมขนส่งทางอากาศนั้น อยู่ห่างจากท่าอากาศยานกรุงเทพ เพียงประมาณ 8 กิโลเมตรเท่านั้น

ระบบสาธารณูปโภค

1 ไฟฟ้า

สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคธัญบุรี รับผิดชอบในการจ่ายไฟฟ้าให้แก่พื้นที่ในเขต อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา และอำเภอหนองเสือ มีกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 1,380 เมกะวัตต์ สามารถให้บริการจำหน่ายไฟฟ้าได้จำนวน 156,738 ราย

2 น้ำประปา

ระบบน้ำประปาของอำเภอคลองหลวง จะรับน้ำประปาจากสำนักงานการประปาจังหวัดรับผิดชอบพื้นที่อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอลำลูกกา อำเภอคลองหลวง มีกำลังการผลิตน้ำประปาในปัจจุบันรวม 80,640 ลบ.ม./วัน ใช้บ่อบาดาลเป็นแหล่งน้ำดิบ 45 บ่อ ปัจจุบันมีผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 54,600 ราย ปริมาณความต้องการใช้น้ำเฉลี่ย 1 ลบ.ม./ราย/วัน รายได้ค่าน้ำประปาเฉลี่ย 9,700,000 บาท/เดือน

3 โทรศัพท์

กองโทรศัพท์นครหลวงที่ 4.2.2 ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การโทรศัพท์มีพื้นที่รับผิดชอบให้บริการโทรศัพท์ในจังหวัดปทุมธานีทั้งจังหวัด ยกเว้นอำเภอธัญบุรี ซึ่งขึ้นกับกองมีเลขหมายที่เปิดใช้ในปัจจุบัน จำนวน 29,564 เลขหมาย